

"ללכת על גדול"

מאת מיכאל גרטי

"סימני נפט" שהתגלו בשנים האחרונות בכמה קידוחים באזור ים המלח וזכו לפרסום נרחב ולתהודה בבורסה — יצרו אצל הציבור עייפות מסויימת. אצל מי שאינו מומחה קיימת, כך נראה, תחושה כאילו התוצאות המאכזבות שהושגו בקידוחים באזור סותמת את הגולל לא רק על פי הבאות שהוכרו, "יבשות", אלא על הסיכוי למצוא במקום נפט בכמויות מסתירות. "תראה כמה כבר חיפשו שם — אש היה נפט, היו כנאים".

אנשי המקצוע, לעומת זאת מגלים התייחסות שונה לחלוטין לאורחם, "קידוחי אכזב", דווקא אותם "סימני נפט", הופעת האספאלט ותרובת המים והנפט, הביאו מומחים בעלי שם עולמי לציין את אזור בקע ים המלח כאזור שיש לו כל הפוטנציאל ליהפך לפרו-בינצית הנפט עם עתודות הנמדדות במאות מיליוני הביות.

תיים חיפושי הנפט בעיראק, במפרץ סואץ ואפילו בים הצפוני. רק אחרי שנעשו טעויות רבות (טעויות שאין להימנע מהן, שכן הן מתגלות ככאלה רק לאחר השלמת הקידוח) ובוזבוז שנים ארוכות הגיעה סוף התגלית. "אחרי שיש תגלית — הכל פשוט וברור. כותבים מחדש את התורה כדי שתתאים לתגלית והכסף זורם לפיתוח ולהרחבה של השדה".

הבעיה העיקרית בחיפושי הנפט באזור ים המלח היא זו שהודגשה בדו"ח הקידוחים נעשו אחד אחד, ולא עובדה תוכנית כוללת לחיפוש שים בבקע ים המלח כבאזור הים פוששים אחר. הויכיונות ניתנו לחל-

חיפושי נפט בים המלח

קות קטנות יחסית, ובכל מקרה "נגמרה הנשימה" (והכסף) אחרי קידוח אחד או שניים.

החלטת לשנות את המצב מיסודו ולגשת לביצועה של תוכנית חיפוש שים מסוג אחר קיבלו ראשיה של הברת סייסמיקה. בראש החברה עומד איל ההון היהודי מפרח, אדם פולק. פולק הוא מיליונר שהתעשר, בין היתר, גם בזכות שדות נפט שגילה. תגליתו האחרונה — באר המפיקה אלפי חביות ביום באגן האמונט הפרואני, שהיתה הראשונה שנקדחה בשטח הויכיון שבידיו. אדם פולק, כך מעידים עליו מכריו, "חושב בגדול". לאחר שהפעיל ב"ישראל חברה לשירותים סייסמיים, החליט על הקמת סייסמיקה חיפושי נפט, חברה שגייסה הון בבורסה התל-אביבית ועומדת לקבל בימים אלה את הויכיון החיפושי נפט בכל אזור בקע ים המלח.

יומרת לא פחות. 50 מיליון דולר יוצאו בחמש השנים הקרובות על ביצוע עבודות סייסמיות, מחקרים ושמונה עד 12 קידוחים.

מן הראוי לזכור כי תוכנית העבודה בשטחי זיכיון לחיפושי נפט אינה עוד מסמך. זוהי תוכנית מחייבת שביצועה הוא התנאי להחזקת הרשיון (התוכנית עצמה מאושרת על-ידי הממונה על חיפושי הנפט ועל-ידי שר האנרגיה לפני מתן הויכיונות וההיתרים).

"פנינת הכתר" של מערך הקידוחים היא הקידוח העמוק במיזח חד, סדום-3. הפרוספקט לקידוח זה הוכן על-ידי הד"ר אליעזר קאשאי, הגיאולוג הראשי של ה"נ"ח, ונבחן מאו על-ידי מומחים רבים. ההנחה המובנת ביסודו היא, כי נפט, לא בשל" שנמצא בקידוחים בשולי ה"בקע ומתגלה גם בפצלי השמן ב" סמוך אליו, כבר "הבשיל" בתנאי החום והלחץ בעומק הבקע. קידוח זה — ששר האנרגיה יצחק מודעי חזר והתנה את מתן הויכיונות ב" ביצועו — הוא המסובך והיקר ביותר מכל הקידוחים שביצעו ארץ פעם בישראל. בהוצאה של כ"17 מיליון דולר אמור ראש המקדח להעמיק אל כמעט שבעה ק"מ מתחת לפני השטח — בעוברו דרך שכבת מלח שעוביה כמה ק"מ.

קידוח סדום-3 מעלה שוב את הבעיה העיקרית שבפניה מתייצבת חברת סייסמיקה, שם המושק הוא כסף, אמרים המומחים. ובעל כבוד נכשל ניסיון לגייס בארה"ב כספים לביצוע קידוח זה. מהיכן תיטול סייסמיקה חיפושי-נפט, שד גייסה בבורסה התל-אביבית 5.5 מיליוני דולר, את סכומי העתק ה"שמניות נסחרות בבורסה, אין רא" שי החברה מוכנים לגלות את תוכן גיות המימון בטרם יושלמו ובטרם יימסר המידע עליהן לרשות לני"ר רות ערד. אולם נראה כי בכוננתם לגייס עוד כ"20 מיליון דולר מת" תברות ישראליות (עיקר הכסף יבוא, כך נראה, מהברות העוסקות בתח"פושי נפט שלא יוכלו לעמוד מנגד מבלי "להצטרף להגינה"). את ית"ר הכסף תגייס סייסמיקה בחו"ל — ממשקיעים בענף הנפט, וייתכן אף שמהנפקה בבורסה בניגוד ל"ההבדל העקרוני בין הניסיון שנכ" של לגייס הכספים לסדום-3 לבין תוכנית גיוס הכסף שלנו", אומה אחד מראשי החברה, "הוא שאנו מציעים שותפות בכל הפרויקט ו" לא בקידוח יחיד, שהכל תלוי רק בו".

כאמור, מחקרים חדשים מגלים לדעת המומחים את הסיכוי למציאת נפט בכמויות מסתירות בבקע ים המלח. זהו אזור שמצויות בו כמעט כל סוגי מל"כ מודות הנפט — ממלכודות ההע"ך ועד לכיפות מלח (הר סדום), תוך מתברר מחקרים סייסמיים חד" שים, הוא רק אחת מבין כיפות המלח הקבורות בעומק הבקע. גיל"תה של חברת סייסמיקה, הרואה בחיפושי הנפט בכל האזור פרויקט אחד שיש לחוקרו ככזה, מעניקה אמנם סיכוי מחודש לגילוי נפט בים המלח — אך כפי שאמרו וי"ל סון עצמו, "השושט האחרון הוא המקדח" באזור, שמכל בוניה מע" שית כמעט שלא נקדה, זו הדרך היחידה.

בזמן, אמורים המומחים, 30 חביות ביום בצוק תרור זה לא הרבה — אבל בדיקת הנפט בקידוח זה והשוואת גיאוכימיות שנעשו עם תופעות אחרות של נפט, נפט כבד, אספאלט וגו שהתגלו באזור, מר" אות כי מדובר בנפט שנוצר בתוך הבקע. על פי כל הסימנים, הנפט הוא מצוי שם ומחכה למקדח.

בדיקה מפורטת יותר של מערכת החיפושיים שנעשתה עד כה באזור ים המלח מעלה נתונים שונים בהרבה מאלה שנראה כי נחקקו בתודעה הציבורית. גיימס וילסון, מי שהיה בעבר מנהל חיפושי ה"נפט של חברת של, אמר לא מכבר בהרצאה שנשא בפני חברי האיגוד האמריקאי של גיאולוגים של נפט: "בסך הכל נקדחו בבקע 12 בארות. הגם שמרביתן מוקמו כנונה מבחינה גיאולוגית, הרי שהקידוחים, או ש"גמרו להם המקדח" או שנתקלו בבעיות מכאניות מסוג כזה או אחר".

ללא תוכנית כוללת

וילסון, כך נראה, נוטה להציג את הדברים בלשון המעטה. בדו"ח שהוגש לפני כשישה חודשים לשר האנרגיה הוצגה האמת על אודות מערכת החיפושיים באזור ים המלח בצורה בוטה יותר: "1. הפעילות התרכזה באזור מוצמצם בלבד — דרום-מערב ים המלח. שאר האזור הוזנח לחלוטין. 2. הקידוחים בוצעו בהפסקות של שנים מספר בין פאזה לפאזה (הפסקות מוחלטות בשנים 1959-1966, 1968-1975 ו"1976-1981). 3. מרבית הקידוחים בוצעו ללא עבודה סייסמית קדימה. 4. הקידוחים, שביצעו על ידי חברות שונות, נעשו אחד אחד (ההדגשה במקור — מ"ג), שלא במסגרת תוכנית חיפושים כוללת או לפחות תוכנית אזורית ארוכת טווח. 5. הקידוחים בוצעו בעיקרם בשולי ה"קע, כשאף אחד מהם אינו חודר במרכז השקע, אל מתחת לשכבות המלח".

מבחינות רבות, דומה ההיסטוריה של חיפושי הנפט באזור ים המלח לחיפושים ולאכזבות שהיו מנת חלקם של המחפשים באזורים שהם מן העשירים ביותר בנפט הידועים כיום. עשרות שנים נמשכו בעצ"ל

אל החברה שהקים הביא פולק שתי דמויות מוכרות במשק הישראלי — יו"ר מועצת המנהלים הוא אברהם (בומה"ה) שיבט, ו"מנכ"ל החברה הוא יוסי לנגוצקי — מי ששימש עד לפני כמה חוד" שים כמנכ"ל החברה הממשלתית לחיפושי נפט ה"נ"ח. לנגוצקי, ש"הכין תוכנית חיפושים לאזור ים המלח עוד בהיותו בחנ"ה, היתנה את כניסתו לחברת סייסמיקה בהג" שמת הרעיון. השלושה צירפו אליהם מומחי נפט מן השורה הראשונה — ביניהם וילסון, לשעבר מחברת של גרלנד ספיט שהיה הגיאופיסיקאי הראשי ב"של", ואחרים.

"השיבה בגדול"

שטח החיפושים ותוכנית העבודה שגיבשה הקבוצה מעידים ללא ספק על "השיבה בגדול". תחום הויכיון גות והיתרים לחיפושים שעומדת סייסמיקה לקבל הוא בשטח של יותר מ"1.5 מיליון דונם ומשתרע מקו המצוי כ"10 ק"מ דרומית ל"באות הכיכר ועד לקו המצוי כ"5 ק"מ צפונית לגשר המיה. רצועה זו — ברוחב ממוצע של כ"10 ק"מ — מחולקת לשישה אזורי זיכיון והיתרים, ובמרבית האזורים תהיה לחברת סייסמיקה שליטה של 100 אחוז.

תוכנית העבודה שגובשה בחברה